

Kaisu Makkonen-Spiecker

Euroopan metsien kasvu tiedotusvälineiden puntarissa

Euroopan metsäinstituutin kasvutrendiprojektin tulokset julkistettiin Freiburgissa, Lounais-Saksassa syyskuun alussa 1996. Tulokset pääsivät saksalaisten päivälehtien etusivuille, minkä seurauksena Euroopan metsäinstituutti ja kasvutrenditutkimus joutuivat kuukausiksi ennalta arvaamattomaan julkisuuden ristituleen.

Euroopan metsänkasvu nopeutunut

Kasvutrenditutkimuksen tulokset osoittavat, että metsien kasvu on lisääntynyt Pohjois-Euroopan eteläisimmissä osissa sekä Keski- ja Etelä-Euroopassa harvoja poikkeuksia lukuunottamatta. Pohjoisimmassa Euroopassa ei sen sijaan ole voitu havaita selvää kasvun muuttumista. Kasvun alenemista on voitu havaita vain poikkeustapauksissa, kuten Kuolan niemimaan saastepäästöjen vaikutuspiirissä, sekä ilmaston karuuden metsiä koetelleilla alueilla. Syitä metsien kasvun kiihtymiseen ei projektissa varsinaisesti tutkittu, mutta tutkijat olettavat metsän käytön muuttumisen, metsien hoidon tehostumisen, säätekijöiden sekä lisääntyneiden typpilaskeuman ja kasvihuonekaasujen aiheuttaneen muutoksia kasvupaikkatekijöissä.

Vuonna 1993 aloitettuun kasvutrendiprojektiin osallistui 43 tutkijaa 12 Euroopan maasta. Projektin vetäjänä toimi professori Heinrich Spiecker Freiburgin yliopistosta. Projektin loppuraportti (Spiecker ym. 1996) koostuu 22 erillisestä tutkimuksesta.

Tutkimuksen perusajatus kuvastaa hyvin Euroopan metsäinstituutin toimintatapaa: eri maissa olemassa olevasta tiedosta kootaan huolellisesti yhdistelmällä Euroopan kattavia tuloksia.

Onko metsäkuolema voitettu?

80-luvun alusta lähtien Saksan metsiä oli kirjoitettu kuoliaaksi metsämaaprofessori Bernhard Ulrichin pessimistisen ennusteen pohjalta. Metsien terveydentilaa alettiin tarkkailla Euroopan Unionin tuemilla vuotuisilla inventoinneilla. Saksassa lukuisat organisaatiot osallistuivat *Rettet den Wald* (= pelastakaa metsät) -kampanjaan metsäkuoleman syiden tutkimiseksi. Saksalaisen ympäristö- ja terveystutkimuskeskuksen (GSF-Forschungszentrum für Umwelt und Gesundheit) mukaan Saksan liittovaltio käytti kampanjan tukemiseen vuosina 1982–1995 noin 465 miljoonaa Saksan markkaa, minkä lisäksi käytettiin 572 miljoonaa Saksan markkaa sairaiden metsiköiden terveydentilan kohentamiseen. Huoli metsien terveydestä levisi myös muihin Euroopan maihin.

Kasvutrenditutkimuksen tulos, uutinen metsänkasvun kiihtymisestä pari vuotta sitten otettiin vastaan ”*odottamattomana*” ja ”*sensaatiomaisena*”, kuten käy ilmi EFI:n lehdistöanalyysistä (Makkonen-Spiecker 1999), johon kerättiin toistasataa saksalaista kasvutrenditutkimusta käsittelevää artikkelia ja melkein saman verran lehtileikkeitä muista Eu-

Euroopan metsäinstituutti (EFI)

Euroopan metsäinstituutti on kansainvälinen ja sitoutumaton yhdistys, joka on perustettu vuonna 1993 ja johon kuuluu tällä hetkellä 123 jäsenorganisaatiota 35 maasta. Instituutin päämaja sijaitsee Joensuussa, ja se työllistää 35 kansainvälistä tutkijaa sekä vajaat 10 hallintohenkilöä. EFI tutkii metsä- ja ympäristöpolitiikkaa, Euroopan metsien ekologiaa, monikäyttöä, metsävaroja sekä terveyttä, puutavaran sekä muiden metsätuotteiden kysyntää ja tarjontaa sekä ennustaa Euroopan metsävarojen kehitystä ja hyödyntämistä. EFI:llä on nykyisin yli 40 kansainvälistä tutkimushanketta.

roopan maista. Myös radio ja televisio osallistuivat uutisen viestittämiseen.

Vaikka kasvitrenditutkimus ei käsitellytkään metsien terveydentilaa vaan metsien kasvua, Saksan lehdistö teki oman pikaisen johtopäätöksensä: *”Euroopan metsät kasvavat nopeammin kuin ennen – metsäkuolema on ohi. Tämä on Euroopan metsäinstituutin juuri julkaistun tutkimuksen yllättävä tulos”* (Badisches Tagblatt 2.9.96). Mahdollisista kasvuun vaikuttaneista tekijöistä mainittiin lähinnä tyypliskasveuma. Myös tuoreimpien tulosten metsien terveydentilan seurannasta havaittiin olevan ristiriidassa kasvitrenditutkimuksen tulosten kanssa.

Kasvaako metsä itsensä kuoliaaksi?

Uutiset herättivät närkästystä metsäalan ammattilaisten, poliitikkojen ja erityisesti luonnonsuojelijoiden keskuudessa. Etenkin Göttingenin metsäekosysteemin tutkimuskeskuksen (Forschungszentrum Waldökosysteme) tutkijoiden reaktiot olivat niin nopeita, ettei heille jäänyt aikaa tutustua kritiikin kohteeseen tai ottaa yhteyttä tutkimuksen tekijöihin. Päätulosta arvosteltiin ”pintapuoliseksi ja pohjimmiltaan vääräksi” sekä toteamusta ”metsäkuolema on ohi” johtopäätökseksi, joka perustuu virheille ja osoittaa ”ahdasmielistä ajattelutapaa eikä ota huomioon ekologisia tekijöitä” (Südkurier 3.9.96, Frankfurter Rundschau 3.9.96). Vain harvat ensi arvostelijat huomasivat, että tämä johtopäätös oli toimittajien, ei tutkijoiden, tekemä.

Useimmat poliitikot ja monet luonnonsuojelijat hyväksyivät kasvitrenditutkimuksen tulokset, mutta eivät halunneet vielä antaa ”hälytys ohi” -merkkiä.

Monet painottivat, että ”metsä kasvaa itsensä kuoliaaksi” lisääntyneiden tyyppipäästöjen ansiosta (UsedomKurier 3.9.96, Stuttgarter Zeitung 3.9.96). Vasta myöhemmissä kirja-arvosteluissa kasvitrenditutkimus sai varauksetonta kiitosta osakseen.

”Onkohan Euroopan metsäinstituutti sittenkään riippumaton?”

Vaikka lehtiartikkeleiden perustiedot EFI:stä olivatkin pikku lipsahduksia lukuunottamatta oikeita, sai seuraava sinänsä täysin viattomalta kuulostava lisäys lukijan epäilemään EFI:n riippumattomuutta: ”EFI saa puolet rahoituksestaan Suomen valtiolta, jolla on suuri mielenkiinto metsätaloutta kohtaan” (Stuttgarter Zeitung 2.9.96). Jotkut luonnonsuojelijat olivat ilmeisestikin takertuneet tähän lauseeseen, kuten esimerkiksi oheinen lainaus kirjoituksesta ”Suomalaiset metsäntutkijat ovat havainneet: metsä on terve” viikkolehdestä Die Woche (13.9.96) osoittaa: ”Sponsorit ovat kysytyjä tänään. EFI:n päämaja sijaitsee Suomessa, suurena puunviejänä tunnetussa maassa, joka hakkauttaa Karjalan luonnonmetsät myydäkseen puun pilkkahintaan maitoja mehupakkausten tuottajille. EFI saa puolet rahoituksestaan Suomen valtiolta, toinen puoli tulee taloushullusta Brysselistä.”

Saksalaisiin metsäpiireihin levitettiin myös monistetta, jossa väitettiin, että EFI:n tutkimustyö ei ole alun perinkään ollut riippumatonta, vaan tutkimusten aiheet, joiden tuloksetkin on jo tiedetty etukäteen, on valittu niin, että ne palvelevat Suomen metsäteollisuuden etuja.

Myös Saksan televisio osoitti mielenkiintoa aihee-

seen. Kasvutrendiprojektin johtajaa haastateltiin tutkimuksen tuloksista sekä metsien terveydentilasta. Ohjelman jatkossa näytettiin ENSOn hakkuita Karjalassa ja havaittiin: EFI ja projektin johtaja saavat rahaa Suomen valtiolta tutkimukseen, jonka tarkoituksena on näyttää, että Euroopan metsien kasvu on nopeutunut ja metsävarat ovat lisääntyneet velvoitteen entistä suurempiin hakkuisiin. – Johdon mukainen seuraus Suomen näkökulmasta tosin puuttui: Jos Euroopan hakkuumahdollisuudet lisääntyisivät suuresti, Suomen metsäteollisuudelle seuraisi markkinointivaikeuksia.

Ylipainoisen yhteiskunnan lihova metsä

Metsäkuolemakeskustelu on muuttunut Keski-Euroopassa viime vuosina aikaista asiallisemmaksi. Metsäsairauksia ei kielletä, mutta syitä pyritään erittelemään entistä huolellisemmin. Kuolevista metsistä puhutaan vain, kun on kysymys suurimpien saastelähteiden välittömässä vaikutuspiirissä sijaitsevista kohteista. Säätekijöiden ohella keskustellaan eniten typpilasteen kasvua lisäävästä vaikutuksesta sekä sen mahdollisista haittavaikutuksista. Metsäkuoleman seuraajana Euroopan lehdistön ykkösaiheeksi on muodostumassa *lihova metsä*, jota verrataan nyky-yhteiskunnan yleiseen sairauteen, ylipainoisuuteen. Yksimielisiä ollaan siitä, että saastepäästöjen alentamista on jatkettava.

Professori Bernhard Ulrich on myöntänyt ennustuksensa vuodelta 1979 jääneen toteutumatta, tosin hänen oman varoituksensa ansiosta, mikä on johtanut saastepäästöjen alenemiseen. Tutkijoiden virheeksi hän myöntää sen, etteivät he ole vieneet uutisia metsän parantuneesta terveydentilasta julkisuuteen samassa määrin kuin aiempaa huonoa uutista metsäkuolemasta (Die Woche 21.11.96).

Saksassa metsien terveydentilaseuranta on saanut yhä enenevässä määrin kritiikkiä osakseen sen jälkeen kun menetelmä evaluoitiin Saksan tutkimusministeriön aloitteesta. Epäillään jopa metsätuhotilastojen tieteellistä paikkansapitävyyttä (Frankfurter Allgemeine Zeitung 29.10.97).

Vaikka kasvutrenditutkimus ei julkisuudessa kovasti kiitosta saanut, sen hyväksytyksi tulo käy Saksassa epäsuorasti ilmi lukuisista metsäalan kirjoituksista, lehdistötiedotteista ja metsäorganisaatioiden sisäisistä tiedotteista. Yleisesti painotetaan nopeutunutta metsänkasvua, lisääntyneitä puuvaroja sekä tarvetta hakata puuta uudistuvana luonnon raaka-aineena ja metsänhoidon kannalta jopa välttämättömänä toimenpiteenä. Metsänhoitosuosittukset tähtäävät luonnonläheisten sekametsien lisäämiseen.

Kirjallisuus

- Makkonen-Spiecker, K. 1999. Analysis of media reactions on the EFI research report "Growth trends in European forests". Julkaistaan EFI:n discussion papers -sarjassa. Lisätietoja publications@efi.fi.
- Spiecker, H., Mielikäinen, K., Kohl, M. & Skovsgaard, J.P. (toim.). 1996. Growth trends in European forests. Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg. 372 s.

■ Kirjoittaja on metsätieteen tohtori ja avustaa säännöllisesti keskieuropalaista ja suomalaista metsälehdistöä. Sähköposti kaisu.makkonen-spiecker@gmx.de